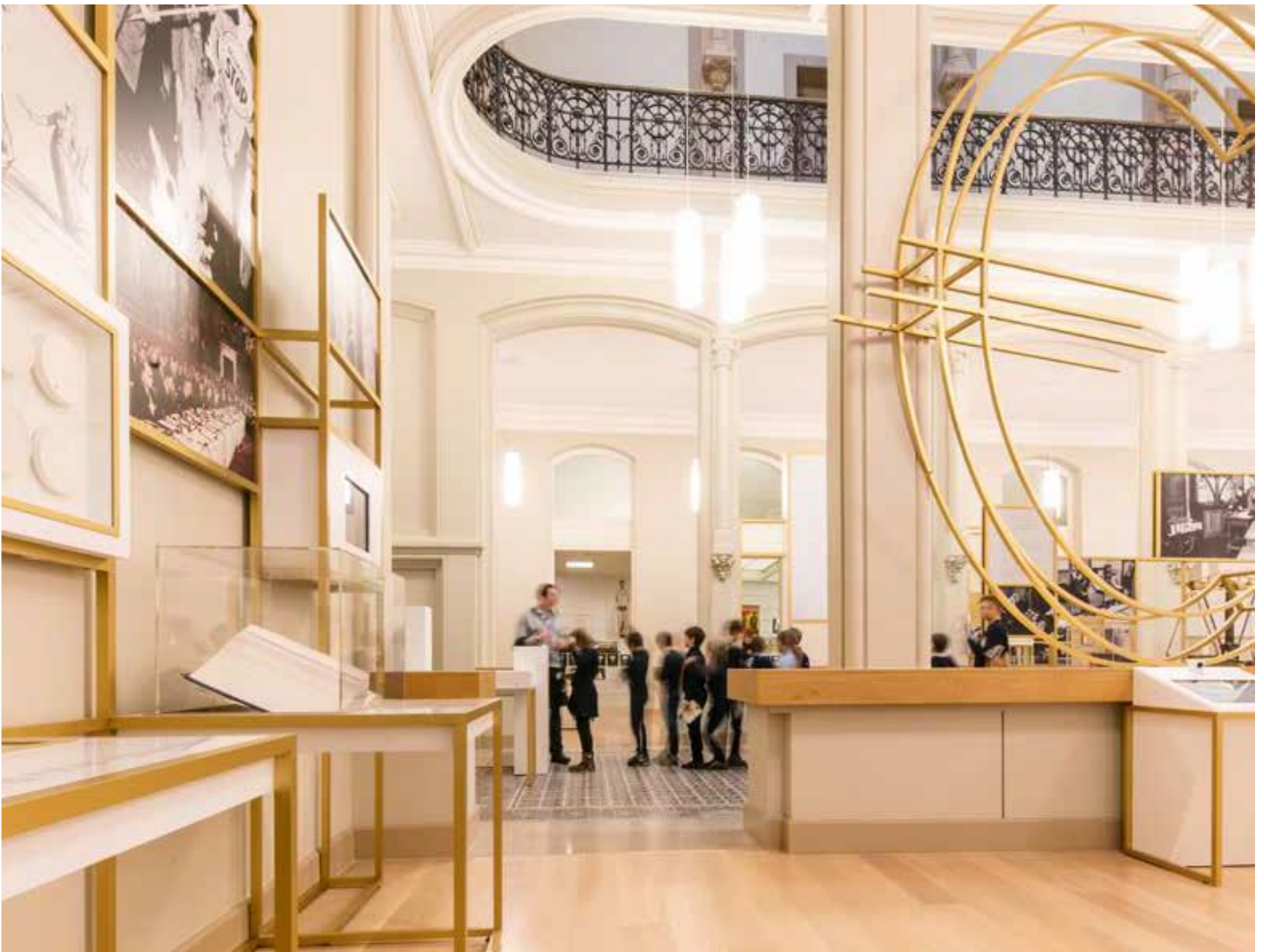

Een leefbare wereld
voor onze kleinkinderen

***Onze spaarcenten voor
hun toekomst***

Basisdossier voor de campagne “Onze spaarcenten voor hun toekomst” van de Grootouders voor het Klimaat vzw (www.grootoudersvoorhetklimaat.be).

De redactie was in handen van Frans De Clerck en Vera Dua, beiden Ambassadeurs van de Grootouders voor het Klimaat, alsook van Guy De Koninck en Luc Mariën.
Mortsel, 11 maart 2021.

Campagnesite: <https://onzecenten.be>

Campagne mailadres: onzecenten@grootoudersvoorhetklimaat.be

Perscontact Grootouders voor het Klimaat vzw

Koen Platevoet pers@grootoudersvoorhetklimaat.be – 0498 51 68 42

Foto omslag : Leerlingenbezoek aan het Museum van de Nationale Bank van België, Warmoesberg 57, 1000 Brussel (www.nbbmuseum.be).

Inhoud	blz.
1 Inleiding	4
2 Grootouders en hun geld.....	6
<i>Hoe oud zijn grootouders?</i>	6
<i>Macro-economische gegevens</i>	6
<i>Micro-gegevens voor meer diepgaande analyses</i>	7
<i>Analyse volgens vermogensklassen: een grote vermogensongelijkheid</i>	9
<i>Klimaat, ongelijkheid en armoede: het bredere plaatje</i>	11
<i>Ongelijkheid en de campagne “Onze spaarcenten voor hun toekomst”</i>	12
3 De financiering van de klimaattransitie	13
<i>Algemeen kader</i>	13
<i>Duurzaam beleggen en sparen in België</i>	13
<i>Het Akkoord van Parijs</i>	14
<i>Hoop op Europa</i>	14
<i>Belgische maatregelen</i>	15
<i>Duurzame financiering in de praktijk</i>	16
4 De campagne “Onze spaarcenten voor hun toekomst”	18
<i>Vragen aan de financiële instellingen</i>	19
<i>Vragen aan de overheid en de publieke investeringsmaatschappijen</i>	19
<i>Acties naar onze leeftijdsgenoten</i>	20
<i>Positieve voorbeelden</i>	20

1 Inleiding

Wij zijn senioren, veelal opa's en oma's, die zeer bezorgd zijn over de klimaatverstoring en over de toekomst die de volgende generaties te wachten staat. Als senioren zijn we er ons van bewust dat de natuurlijke hulpbronnen van de aarde al enkele decennia op een onverstandige manier gebruikt worden. De klimaatcrisis is daar een gevolg van, maar ook het dreigend onomkeerbaar verlies aan biodiversiteit, de uitputting van grondstoffen, de verstoring van het voedselsysteem en het verhoogde risico op pandemieën.

Het is de hoogste tijd die schade, met name voor toekomstige generaties, te beperken. In welke wereld zullen onze kleinkinderen leven?

Het is nu niet altijd duidelijk hoe banken en andere financiële instellingen het financiële vermogen, d.w.z. de financiële bezittingen, het spaargeld en de beleggingen, van hun klanten beheren; het kan nog altijd ten goede komen aan activiteiten die hun klanten niet wensen te steunen (zoals industrie op basis van fossiele grondstoffen). Dat financiële vermogen kan nochtans evengoed ingezet worden om te investeren in een schone, toekomstvaste samenleving, door schone technologieën en duurzame consumptiesystemen en productiemethodes substantieel meer te financieren en steun terug te trekken (desinvestering) uit vervuilende of onethische bedrijven en installaties.

Het gezamenlijke financiële vermogen is aanzienlijk. Het is van dezelfde grootte-orde (honderden miljarden) als de bedragen die genoemd worden in de Green Deal en NextGenEU. Het kan op grote schaal ingezet worden, deels in combinatie met overheids gelden en het kapitaal van het bedrijfsleven om tot een duurzame transitie te komen van onze economie en zo de schade aan de planeet, ook voor toekomstige generaties, te beperken. De financiële instellingen die deze vermogens beheren dragen een

Van elke euro die wij sparen op rekeningen, via fondsen of verzekeringen, willen we weten in welke mate deze bijdraagt aan de transitie naar een duurzame, klimaatneutrale toekomst, en we zullen aandringen om spaargeld en beleggingen in de duurzame richting te sturen.

grote maatschappelijke verantwoordelijkheid om hun kredietverlening, beleggingen en investeringen in belangrijke mate te verduurzamen. Zij zijn ons in hoge mate transparant verschuldigd over hun betrokkenheid bij de financiering van al dan niet duurzame operaties. Van elke euro die wij sparen op rekeningen, via fondsen of verzekeringen, willen we weten in welke mate deze bijdraagt aan de transitie naar een duurzame, klimaatneutrale toekomst. We zullen aandringen om spaargeld en beleggingen in de duurzame richting te sturen.

Wij zijn rechtstreeks betrokken partij en willen met onze banken, verzekeringsmaatschappijen, pensioenfondsen, investeringsmaatschappijen, vermogensbeheerders en de overheden in gesprek gaan om onze bezorgdheden duidelijk te maken en druk uit te oefenen om ons

spaargeld en beleggingen een duurzame richting uit te sturen en zo, in combinatie met een financieel rendement, een belangrijk maatschappelijk rendement te bekomen.

Wij willen onze leeftijdsgenoten sensibiliseren om in de komende maanden hun spaargeld en beleggingen in dit licht te bekijken en eventueel te heroriënteren. Op die manier leveren wij een substantieel en concreet draagvlak voor de financiering van de transitie naar een duurzame economie.

Wij willen de bedrijven in onze omgeving en daarbuiten, ook als consumenten, aansporen om de duurzaamheid van hun productieprocessen aanzienlijk te verbeteren. Zij zijn de eerste actoren. De financiële sector is secundair maar als spaarders en beleggers kunnen wij aan de financiële instellingen wel vragen om bedrijven te verplichten om hun klimaatinspanningen of het ontbreken daarvan te rapporteren en zo de vergroening van de kredietverlening aan te sturen.

Wij willen onze overheden steunen om de doelstellingen van het Akkoord van Parijs op te nemen in al hun werkzaamheden, inclusief de wetgeving, de controle op eigen en privé-financiële instellingen in België en in het buitenland en de steun aan landen die minder structuren en financiële mogelijkheden hebben om het akkoord van Parijs na te komen.

Wij roepen de overheden, federaal en gewestelijk, op om een kader te scheppen voor een dringende grootschalige afbouw van niet-duurzame sectoren zoals de fossiele brandstoffen en CO₂-intensieve sectoren en in verhoogde mate bij te dragen tot de omschakeling van klimaatgevoelige sectoren zoals de landbouw. Overheidsfondsen (subsidies, garanties, participaties ...) kunnen immers weigeren tussen te komen als er geen aantoonbare vergroening van productieprocessen is of als er geen aandacht is voor klimaatmaatregelen zoals grondstoffen beperken en circulair werken.

Wij willen met onze acties alle burgers sensibiliseren, ook diegenen die een bescheiden financieel vermogen hebben of in een precaire financiële situatie zitten. Want het betreft geld dat ook hún toekomst en die van hún kleinkinderen moet verbeteren, en ook zij kunnen invloed uitoefenen. Wij zijn bezorgd over de groeiende inkomens- en vermogensongelijkheid.

De Grootouders voor het Klimaat willen deze verschillende bezorgdheden meenemen in de campagne "Onze spaarcenten voor hun toekomst", die de komende tijd zal gevoerd worden. Dit document bevat achtergrondinformatie in verband met deze campagne. Het tweede punt zet basisgegevens op een rijtje over wat we weten over de grootouders en hun geld. Het derde punt belicht verschillende kanten van de financiering van de klimaattransitie. In het vierde en laatste punt worden concrete elementen gegeven over waar het de campagne om te doen is.

2 Grootouders en hun geld

Over hoeveel financiële middelen beschikken grootouders in België? Hoeveel staat er op hun bankrekeningen? Hebben ze ook geld belegd? Hierover gaat dit punt. Eerst een vraag vooraf: welke leeftijd hebben grootouders?

Hoe oud zijn grootouders?

Als uitgangspunt voor deze studie gebruiken we als referentie de 55-plussers, omdat 55 jaar een belangrijke grens is bij financiële statistieken en omdat deze grens ook vrij goed overeenstemt met de realiteit van wie in België tot de categorie van de grootouders kan gerekend worden.

Volgens Statbel, het Belgische statistiekbureau, waren er op 1 januari 2019 2.386.037 personen grootouder, dit is bijna 21 % van de totale Belgische bevolking van 11.431.406 personen. Statbel analyseerde de geboortedata van deze grootouders alsook de geboortedata van hun oudste kleinkind¹. Zo berekenden ze de zogenaamde startleeftijd van grootouders. Gemiddeld bedroeg die 52,5 jaar. In 50% van de gevallen viel die leeftijd tussen 48 jaar en 57 jaar. Grootouders zijn dus, gemiddeld en afgerond, 53-plussers. Wanneer we de grens van 55-plussers hanteren is dit dus slechts een minieme onderschatting van de categorie die we vertegenwoordigen.

33% van de Belgische bevolking is 55-plusser en 21% is grootouder.

Volgens Statbel behoorde op 1 januari 2019 33% van de Belgische bevolking tot de 55-plussers, met name 3.803.823 personen. Het vervolg van dit document gaat over de financiële middelen van 55-plussers, waarmee dus zowel grootouders als niet- of nog-niet-grootouders bedoeld worden. Grootouders voor het Klimaat richt zich met haar werking op de verbondenheid tussen generaties. Met de term kleinkinderen wordt dan even goed de komende generaties in het algemeen bedoeld als strikt biologische kleinkinderen.

Macro-economische gegevens

Over 55-plussers en hun financiële middelen bestaan er twee belangrijke statistische bronnen. Vooreerst zijn er de macro-economische financiële rekeningen, die ieder trimester door de NBB worden opgesteld². Op 30 juni 2020 beschikten de Belgische huishoudens³ over een totaal van 1.406 miljard euro aan financiële activa. De tabel op de volgende bladzijde

---

¹ Ze analyseerden gegevens van alle personen, die op 1 januari 2019 in België woonden en op dat moment minstens 1 kleinkind hadden, dat eveneens in België woonde. Strikt genomen valt een kleine groep Belgische grootouders en kleinkinderen hier buiten. Bijvoorbeeld grootouders, wiens eerste kleinkind overleden is. Of Belgische grootouders of kleinkinderen die in het buitenland wonen. Toch zal deze beperking weinig veranderen aan de centrale conclusie.

² Zie NBB, *Statistisch Tijdschrift, Financiële kwartaalrekeningen, Editie 2020iii, 13 oktober 2020*.

³ Strikt genomen behoren deze activa aan particulieren en vzw's. Het aandeel van de vzw's is hoogstwaarschijnlijk verwaarloosbaar klein. De NBB zelf laat in zijn eigen persbericht het toevoegsel "en vzw's" weg. Verder blijkt dat op een gezamenlijk inkomen uit vermogen in 2019 van 29,5 miljard euro van particulieren en vzw's, de vzw's slechts 0,56 % ontvingen, namelijk 164,6 miljoen euro. Zie de tabel op blz. 20 van NBB (2020). *Nationale Rekeningen. Gedetailleerde jaarrekeningen 1995-2019*.

geeft de indeling van deze som in verschillende rubrieken. Deze bron laat niet toe om een indeling naar leeftijd te maken.

Tabel 1: Totale financiële activa van particulieren volgens de financiële rekeningen van de NBB. (30 juni 2020, in miljard euro) (Bron : NBB)

	Abs.	In %
Biljetten en munten	43	3,1
Zichtdeposito's	98	7,0
Gereguleerde spaardeposito's	283	20,1
Overige deposito's	41	2,9
Beursgenoteerde aandelen	64	4,6
Niet-beursgenoteerde aandelen	164	11,7
Overige deelnemingen in ondernemingen	121	8,6
Beleggingsfondsen	212	15,1
Diverse verzekeringsproducten	216	15,4
Pensioenrechten	113	8,0
Diverse leningen	40	2,8
Andere financiële activa	11	0,8
Totaal financiële activa	1.406	100,0

In totaal staat er 283 miljard euro op gereguleerde spaarrekeningen. Samen met de zicht- en andere deposito's geeft dit een totaal van 422 miljard op rekeningen bij banken of 30% van de totale financiële activa. De Belgen bezitten voor in totaal 349 miljard euro aan

aandelen of andere vormen van deelnemingen in bedrijven of 25% van het totaal. 212 miljard is geplaatst via beleggingsfondsen (15%), 216 miljard in diverse verzekeringen (15%) en 113 miljard in pensioenrechten (8%).

Micro-gegevens voor meer diepgaande analyses

De tweede belangrijke bron van gegevens over vermogens en inkomens in België is de European Household Finance and

Consumption Survey, of afgekort de HFCS-enquête, een gestandaardiseerde enquête die in 19 eurolanden en 3 andere landen wordt afgenomen. In België beheert de Nationale Bank deze enquête. De laatste ronde dateert van 2017 en verzamelde gegevens van 2.329 huishoudens. Deze microgegevens laten meer gedetailleerde analyses toe volgens verschillende variabelen⁴.

Belgische huishoudens en vzw's bezitten 1.406 miljard euro aan financiële middelen, waarvan

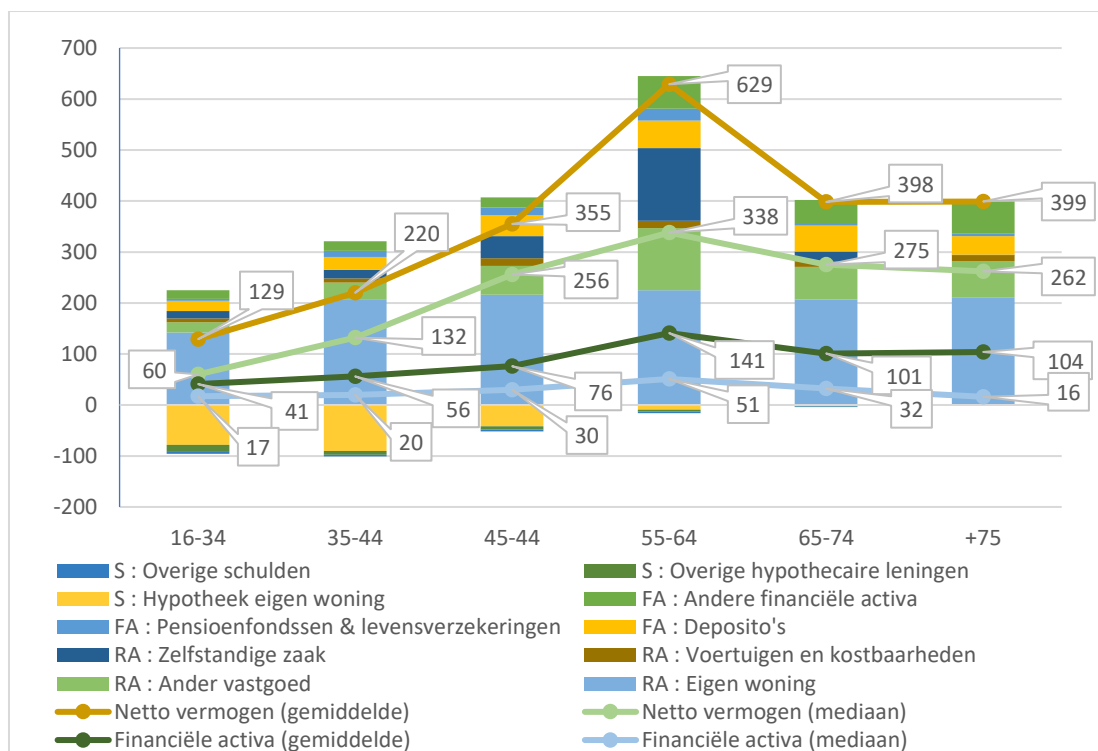
- 30% in deposito's bij banken,
- 25% belegd in aandelen en deelnemingen in ondernemingen,
- 15% in beleggingsfondsen,
- 15% in verzekeringen en
- 8% in pensioenfondsen.

⁴ Zie Eurosystem Household Finance and Consumption Network (2020). *Wave 2017, Statistical Tables*. We danken Maite de Sola Perea van de Nationale Bank voor de berekeningen op de Belgische microgegevens van de HFCS. Figuur 1 op de volgende bladzijde komt ook voor bij Van Drogenbroeck Michaël en Pironet Ewald (2020). *Investeren in de tweede helft van je leven*. Lannoo.

Figuur 1 vormt hiervan een eerste illustratie. De samenstelling van het vermogen van huishoudens wordt gegeven, ingedeeld volgens de leeftijdsklasse van de referentiepersoon⁵, die we gemakshalve ook gezinshoofd noemen, en onderverdeeld in verschillende categorieën behorende tot de reële of materiële activa of bezittingen (RA), de financiële activa (FA) en de schulden (S).

De balkjes geven gemiddelden per huishouden weer. Er worden 4 curves toegevoegd. De bovenste twee geven het netto vermogen per huishouden weer, met name de som van de reële en de financiële activa, verminderd met de schulden. De punten in de bovenste bruine curve geven gemiddelde waarden weer, de punten in de tweede lichtgroene curve mediaanwaarden. Deze laatste zijn de waarden voor het “doorsnee” huishouden, met name het middelste huishouden, indien alle huishoudens gerangschikt worden van kleine naar grote vermogens⁶. De figuur toont aan dat er grote verschillen bestaan tussen de gemiddelde en de mediaanwaarden. Dit wijst op een aanzienlijke vermogensongelijkheid binnen elke leeftijdsklasse⁷.

Figuur 1 : Samenstelling van het vermogen van huishoudens volgens leeftijdsklassen referentiepersoon (RA = reële activa, FA = financiële activa, S = Schulden) (gemiddeld, in duizend euro, 2017) (Bron NBB)

⁵ De referentiepersoon is de enige kostwinner of de persoon met het hoogste inkomen en/of de oudste persoon.

⁶ Van een reeks getallen is de mediaan de middelste waarde als je alle getallen van klein naar groot rangschikt. Dit wil zeggen dat 50% van de getallen onder de mediaan ligt en de andere 50% erboven.

⁷ Dit kan hier geïllustreerd worden met een eenvoudig cijfervoorbeeld. Neem 5 personen met een totaal vermogen van 325. Bij een perfecte vermogensverdeling heeft elke inwoner een vermogen van 65. Zowel het gemiddelde als de mediaan zijn dan 65. Neem een zeer ongelijke vermogensverdeling waarbij de personen gerangschikt van arm naar rijk respectievelijk een vermogen hebben van 10, 20, 35, 60 en 200. Het gemiddelde vermogen is dan nog steeds 65, maar het mediane vermogen ligt met 35 bijna de helft lager.

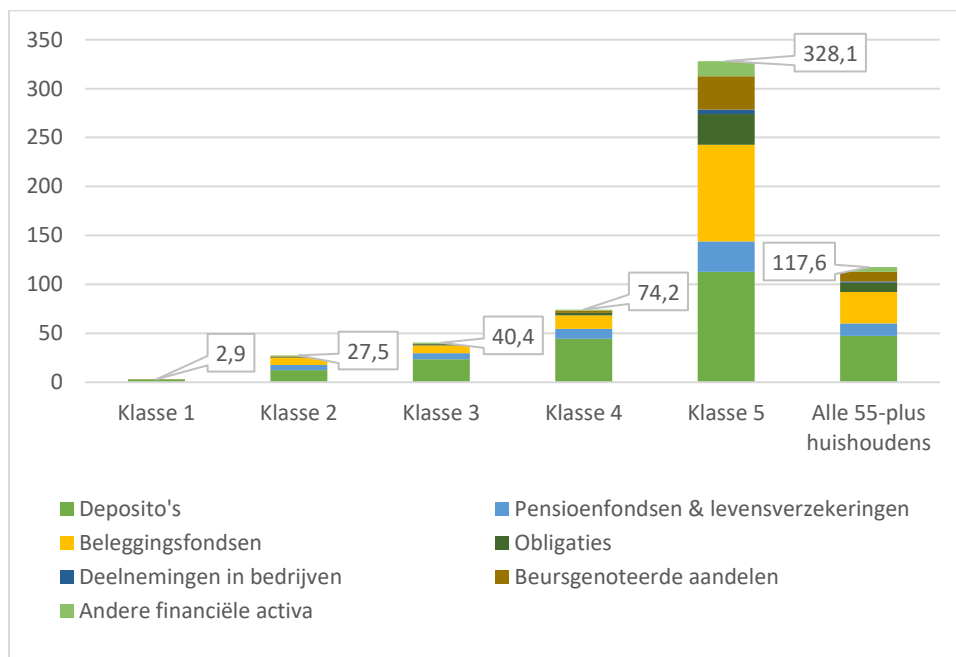

De onderste twee curves uit figuur 1 betreffen louter de financiële activa. Ze tonen duidelijk aan dat de financiële activa slechts een beperkt belang hebben binnen het gehele vermogen van de huishoudens. De donkergroene curve geeft de gemiddelde waarden weer, de onderste lichtblauwe curve de mediaanwaarden. De lichtblauwe curve geeft dus de financiële activa weer van het “doorsnee” huishouden binnen elke leeftijdsklasse. Binnen elke leeftijdsklasse is de verhouding tussen de gemiddelde waarde en de mediaanwaarde een weerspiegeling van de hoogte van de ongelijkheid binnen de betrokken klasse. Deze verhouding stijgt geleidelijk aan naarmate de leeftijdsklassen toenemen, namelijk van 2,4 (41 gedeeld door 17) voor de jongste klasse naar 6,5 (104/16) voor de oudste klasse. De vermogensongelijkheid stijgt dus naarmate de leeftijd toeneemt.

Analyse volgens vermogensklassen : een grote vermogensongelijkheid

Figuur 2 geeft details over de financiële activa van de huishoudens met een gezinshoofd of referentiepersoon van 55-plus. Ditmaal worden gegevens verstrekt volgens vijf vermogensklassen, gerangschikt van kleine naar grote vermogens.

Figuur 2 : Samenstelling van de financiële activa van huishoudens met referentiepersoon van 55-plus volgens vijf vermogensklassen (van klein naar groot) (gemiddeld, in duizend euro, 2017) (Bron NBB)

De grote ongelijkheid tussen de vermogensklassen springt in het oog. De hoogste vermogensklasse beschikt over een gemiddeld vermogen van 328.000 euro. Het gemiddelde van de vier andere klassen bedraagt 36.250 euro. Het gemiddeld vermogen van de hoogste klasse is dus gelijk aan negen maal het gemiddeld vermogen van de vier andere klassen. Verder valt op dat de eerste drie beleggingsvormen, namelijk de deposito's, de

pensioenfondsen en levensverzekeringen en de beleggingsfondsen een zeer overheersend belang hebben bij de eerste vier vermogensklassen. De drie andere vormen komen bij hen nauwelijks voor. Slechts bij de hoogste vermogensklasse krijgen deze beleggingsvormen een betekenisvol belang.

Volgens de eerste HFCS-ronde in 2010 bedroeg het aandeel van de top 1% vermogende gezinnen in het netto vermogen 12,2%. Volgens de recentste derde ronde in 2017 was dit aandeel gestegen tot 16,2%⁸.

De werkelijke vermogensongelijkheid in België is nog aanzienlijk hoger. De HFCS bevat geen gegevens over de allergrootste vermogens in België. Het maximale vermogen in de derde ronde bedraagt ongeveer 12 miljoen euro, terwijl het vermogen dat we typisch terugvinden in de lijsten van de “rijkste Belgen” op enkele honderden miljoenen of zelfs enkele miljarden geschat wordt. Voor België zou het totale netto vermogen in 2010 van de top 1% vermogenden eerder tussen de 15 en de 20 percent liggen en dus aanzienlijk hoger dan het HFCS-cijfer van 12,2 %. De HFCS-data hebben dus een grote waarde op analytisch vlak, maar hebben duidelijk ook hun beperkingen, voornamelijk aan de top. Een bijkomende aanduiding hiervoor kan gevonden worden in de kloof tussen de micro HFCS-data en de macro data van de nationale rekeningen. Voor de eerste HFCS-ronde (gegevens van 2010) werd berekend dat de totale financiële vermogens, die worden bekomen, wanneer de micro-data van HFCS worden geëxtrapoleerd naar de totale Belgische bevolking, naar schatting met 42% worden onderschat tegenover de nationale rekeningen⁹.

Onderstaande tabel geeft data op basis van de derde ronde van 2017.

Tabel 2 : Financiële activa van huishoudens volgens HFCS-micro-gegevens (Derde ronde van 2017) (Bron : NBB)

	Aantallen huishoudens		Totaalbedragen		Voorw. Gemiddelde in 1000 euro ¹⁰	Voorw. Mediaan in 1000 euro
	In 1000-tallen	In %	In miljard euro	In %		
< 55	2.443	51,1	149,8	34,8	61,3	21,8
55+	2.341	48,9	281,1	65,2	120,1	31,8
Alle	4.784	100,0	430,9	100,0	90,1	25,8

65% van de vermogens zijn in handen van huishoudens met een 55-plus-gezinshoofd.

De totale financiële activa van alle Belgische huishoudens worden geschat op 430,9 miljard euro, wat slechts 31% betreft van de geschatte 1.406 miljard euro op basis van de nationale rekeningen. Naar schatting hebben 49% van alle huishoudens een 55-

⁸ Zie de grafiek op blz. 13 bij Sarah Kuypers en Ive Marx (2020). *De verdeling van de vermogens en schulden in België. Een actualisering op basis van de derde golf van het HFCS*. CSB-Bericht, Centrum voor Sociaal Beleid, Universiteit Antwerpen.

⁹ Voor deze hele paragraaf: zie Kuypers en Marx (2020), blz. 3.

¹⁰ De waarden in deze kolom zijn strikt genomen zogenaamde *voorwaardelijke* gemiddelden en in de kolom ernaast *voorwaardelijke* mediaanwaarden. *Voorwaardelijk* betekent : niet berekend voor alle huishoudens maar enkel voor die huishoudens die financiële activa bezitten. Aangezien 98% van de huishoudens over financiële activa beschikt, in de één of andere vorm, heeft in dit geval dit kenmerk “voorwaardelijk” nauwelijks een betekenis.

plus-gezinshoofd. Die beschikken over ongeveer 65% van de totale financiële activa van alle huishoudens samen. De grote kloof tussen de gemiddelde en de mediaanwaarden wijzen eens te meer op een aanzienlijke vermogensongelijkheid.

Er is een grote vermogensongelijkheid. België hoort in Europa bij de middenmoot

Op basis van de HFCS-enquêtegegevens worden voor alle 22 landen in totaal negen indicatoren berekend voor de ongelijkheid van de netto-vermogens. Als we voor elke indicator de 22 landen rangschikken van meer gelijk naar meer ongelijk, dan neemt België gemiddeld de negende plaats in, op een totaal van 22 dus. Op het vlak van vermogensongelijkheid in Europa hoort België dus bij de middenmoot.

Klimaat, ongelijkheid en armoede: het bredere plaatje

Ongelijkheid is een thema waar de hele wereld mee worstelt. Het Human Development Report van de UNDP van 2019 behandelt dit thema. Allerlei vormen van ongelijkheid worden behandeld, niet enkel in vermogens en inkomen, maar ook andere vormen zoals de toegang tot onderwijs en tot gezondheidszorg. Ongelijkheid ondermijnt samenlevingen, het verzwakt de sociale cohesie en het vertrouwen van de bevolking in de overheid, in instellingen en in elkaar. Ongelijkheid veroorzaakt vaak ook economische problemen, doordat het ontwikkelingspotentieel van veel mensen onderbenut wordt. Oplossingen voor de ongelijkheid liggen meestal niet voor de hand. Ze vergen volgehouden inspanningen en een sterke politieke wil¹¹.

Klimaatverandering is enorm onrechtvaardig. Het overgrote deel van de uitstoot van CO₂-equivalenten vindt plaats in de rijke landen of bij de productie van goederen voor de rijke landen. Maar het zijn vooral de mensen in de arme landen die voor de kosten zullen opdraaien. Als we de uitstoot toerekenen aan de landen waar de consumptie plaatsvindt van geproduceerde goederen, dan blijken Noord-Amerikanen 22,5 ton CO₂-equivalenten per persoon per jaar uit te stoten, West-Europeanen 13,1 ton en Chinezen 6 ton. De rijken in ontwikkelingslanden stoten veel meer uit dan hun arme landgenoten. De rijkste mensen in India en China behoren tot de selecte groep van de 10 percent meest vervuilende mensen op aarde. Daar staat tegenover dat de armste 7 procent van de Indiërs niet meer dan 0,15 ton CO₂-equivalenten per persoon per jaar uitstoot¹².

Een groot probleem is dat arme landen meestal dicht bij de evenaar liggen en dat de hevigste pijn van de klimaatopwarming juist daar zal gevoeld worden. Daar komt nog bij dat inwoners van arme landen zich minder goed tegen de nadelige gevolgen van hitte kunnen verweren. Ze hebben geen airconditioning (want ze zijn arm) en ze werken vaak in de landbouw, in de bouw of bijvoorbeeld aan steenovens, waar airconditioning niet mogelijk is. De landbouw in de VS en Europa zal zeker schade lijden door klimaatwijziging. In Vlaanderen onder meer ten gevolge van toenemende droogte. Maar de landbouw in India, Mexico en Afrika zal nog veel meer schade lijden. In sommige delen van Europa, zoals in de wijngaarden

---

¹¹ Zie UNDP (2019). *Human Development Report 2019. Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century.*

¹² Voor deze en de drie volgende paragrafen : zie het hoofdstuk 6 "Voor hete vuren" (blz. 253-274) in het boek van Abhijit Banerjee en Esther Duflo (2020). *Hoe economie de wereld kan redden.* Thomas Rap, Amsterdam.

aan de Moezel, wordt het zonniger. We kunnen waarschijnlijk zowel meer als betere moezelwijn tegemoet zien.

De armen in het rijke Westen kunnen tegenover de armen in ontwikkelingslanden komen te staan. De strijd tegen klimaatopwarming wordt in rijke landen vaak voorgesteld als een speeltje van de elite, dat betaald moet worden door de minder bevoorrechten zwaarder te belasten. In Frankrijk hebben de gele hesjes maandenlang strijd gevoerd tegen de voorgenomen verhoging van de benzineaccijns. Volgens de gele hesjes was die verhoging een manier voor rijke Parijzenaars (die de metro naar hun werk kunnen nemen) om hun geweten schoon te wassen, ten koste van de mensen in de voorsteden en op het platteland, die alleen met de auto naar hun werk kunnen.

Het ideeëngoed van de “Green Deal” vormt zowel bij de Democraten in de VS als bij de Europese Unie een poging om die kloof te overbruggen.

Ongelijkheid en de campagne “Onze spaarcenten voor hun toekomst”

De Grootouders voor het Klimaat staan zeker niet onverschillig tegenover ongelijkheid en armoede, in België en elders, en staan positief tegenover alle initiatieven, die een grotere gelijkheid in België bewerkstelligen.

De acties onder de noemer “Onze spaarcenten voor hun toekomst” omvatten geen actie die specifiek gericht is op het thema van ongelijkheid en armoede. Waarom niet? Maatregelen gericht op een grotere gelijkheid of het bestrijden van armoede zijn van een andere orde. Ze hebben op de eerste plaats te maken met fiscaliteit en sociaal beleid. Dit valt buiten het bestek van dit actiedossier. Dit sluit niet uit dat bij andere acties op een andere manier dit thema zal worden ter harte genomen door de Grootouders voor het Klimaat.

Gezinnen met weinig of geen financiële bezittingen of andere vermogens behoren evengoed tot de doelgroep van deze campagne. Het betreft ook hun toekomst en die van hun kleinkinderen. Ook hun bekommernissen en hun stem tellen.

3 De financiering van de klimaattransitie

“Where finance goes, so go emissions or so go emission reductions¹³.”

Algemeen kader

Na wake-up calls van o.a. *het Rapport van de Club van Rome* (1973), de kernramp van Tsjernobyl (1986), het *Brundtland-rapport* (1987) en *An Inconvenient Truth* (2006) is er in de financiële wereld sinds de jaren 70-80 experimenteel en op relatief kleine schaal actie ondernomen om geld duurzamer te besteden, met name door sociaal-ecologische banken en fondsen en door organisaties zoals Fairfin, Ethibel en ShareAction, die banken screenen op basis van sociaal-ecologische criteria. Meer recent hebben ook grotere financiële instellingen en beleggers meer belangstelling voor een duurzame omgang met geld.

Duurzaamheid is meer dan ooit een Europese en internationale prioriteit. Het aantal initiatieven rond duurzame financiering stijgt gestaag, zowel in België als op Europees en internationaal niveau¹⁴.

Duurzaam beleggen en sparen in België

Het recentste Mira-rapport¹⁵ telde in België eind 2019 een totaalbedrag van 48,6 miljard euro aan duurzame beleggingen. Volgens het rapport stijgt dit volume jaar na jaar, sinds het voorgaande jaar 2018 zelfs met 74%, bijna een verdubbeling. Duurzaam beleggen zit dus in de lift. Volgens het rapport bedroeg de verhouding van de volumes aan duurzame beleggingen tegenover de totale beleggingsfondsen in België 22,14% eind 2019. Er is dus nog ruimte voor verbetering.

Duurzaam beleggen zit in de lift. Duurzaam sparen blijft een heel mager beestje.

Volgens datzelfde Mira-rapport is duurzaam sparen daarentegen een heel mager beestje en daalt het zelfs nog.

Duurzaam sparen betekent dat je aan de spaarder garandeert dat zijn of haar spaargelden gebruikt worden om er kredieten mee te verlenen die als duurzaam kunnen gelabeld worden. Eind 2019 bedroeg het duurzaam spaarvolume 2,4 miljard euro. Dit is minder dan 1% (0,77 %) van het totale spaarvolume, wat het laagste punt is in de afgelopen zeven jaar. Je kan veronderstellen dat heel wat consumenten in duurzaam sparen geïnteresseerd zijn. Er blijken echter weinig interessante duurzame spaarproducten aangeboden te worden, terwijl het volume aan spaardeposito's en spaargelden van de Belgen nog nooit zo hoog was als nu¹⁶.

¹³ *Message to the financial Community*, Speech by Christiana Figueres, UNEP FI Global Roundtable, 13 oktober 2020.

¹⁴ Zie FSMA (2020). *Jaarverslag 2019*. FSMA, Autoriteit voor financiële diensten en markten. Zie blz. 152-153 en 163-164.

¹⁵ Forum Ethibel en Universiteit Antwerpen (2020). *Duurzaam sparen en beleggen in België. Actualisatie tot 2019 en nieuwe trends en inzichten*. Rapport in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij Milieurapportering (MIRA).

¹⁶ Zie Wouter Vervenne (2021). *Gezinnen parkeren 15 miljard extra op spaarboekjes*. De Tijd, 5 januari 2021.

Het Akkoord van Parijs

Wetenschappers zijn het er over eens dat een globale temperatuurstijging van 1,5° niet mag overschreden worden, als we de leefkwaliteit op aarde willen veiligstellen¹⁷. Om dit streefdoel te bereiken zijn maatregelen nodig op alle terreinen van onze samenleving, in het bijzonder het financiële. Vele landen hebben zich daartoe in 2015 geëngageerd in het akkoord van Parijs, waaronder ook België.

Op 12 december 2015 raakten 195 landen het eens over een ambitieus, bindend en billijk mondiaal klimaatakkoord¹⁸. Het essentiële doel van het akkoord is de wereldwijde reactie op de dreiging van klimaatverandering te versterken, onder meer door:

- de stijging van de wereldwijde gemiddelde temperatuur ruim onder 2 °C te houden ten opzichte van het pre-industriële niveau en ernaar te blijven streven de stijging te beperken tot 1,5 °C.
- het vermogen te vergroten tot aanpassing aan de nadelige gevolgen van klimaatverandering.
- geldstromen in lijn te brengen met een traject naar broeikasgasarme en klimaatveerkrachtige ontwikkeling.

Hoop op Europa

Volgens Christine Lagarde, voorzitter van de Europese Centrale Bank, is er in Europa elk jaar 290 miljard euro nodig voor het Akkoord van Parijs en werden vorig jaar slechts 100 miljard euro groene investeringen gerealiseerd, dus slechts een derde¹⁹.

Gelukkig is Europa zich bewust van deze uitdaging. Europa wil tegen 2030 1.000 miljard euro investeren in die groene transitie met het investeringsplan van de Green Deal²⁰. De bedoeling is dat niet alleen de Europese Commissie en de individuele Europese lidstaten

De komende jaren wil Europa dat meer dan 1.000 miljard euro aan middelen duurzaam en klimaatvriendelijk geïnvesteerd wordt.

maar ook alle maatschappelijke actoren zich inschakelen in dit plan, dus ook private bedrijven en financiële instellingen. En waarom niet de grootouders?

Het langetermijnbudget van de Europese Unie voor 2021-2027 bedraagt 1.074 miljard euro. Daar bovenop komt een tijdelijk instrument van 750 miljard euro, NextGenerationEU, voor de relance na Covid-19 onder de vorm van subsidies en

---

¹⁷ IPCC (2018). *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*. Masson-Delmotte, V. and others. In Press.

¹⁸ Het akkoord kadert in de werkzaamheden van het UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change). Voor informatie over dit akkoord en over het klimaatthema in het algemeen: zie <https://klimaat.be>.

¹⁹ Christine Lagarde (2020). *Keynote Speech at the UNEP FI Global Roundtable*, 14 oktober 2020.

²⁰ European Commission (2020). *Investing in a Climate-Neutral and Circular Economy, The European Green Deal*, January 2020.

leningen aan de lidstaten. 30% van deze fondsen zal besteed worden aan de strijd tegen klimaatverandering.

Europa zal ook nieuwe eigen middelen aantrekken met een koolstofcorrectiemechanisme aan de grens, een belasting op digitale inkomsten van vooral grote technologiebedrijven, een uitbreiding van het Europees systeem van emissiehandel en een belasting op financiële verrichtingen.

Europa zal geld ontlenen om de 750 miljard euro van het NextGenerationEU te financieren. Op die obligaties, voor zover het groene leningen zijn, kan ook door grootouders ingeschreven worden.

De Europese Investeringsbank wordt omgevormd tot een Europese klimaatbank²¹. De EIB zal tussen 2020 en 2030 1.000 miljard euro investeren in het klimaat en duurzamer energieverbruik. Vanaf eind 2021 gaat geen EIB-geld meer naar projecten voor fossiele energie. Vanaf 2025 gaat de helft van de financiering van de bank naar klimaatgerelateerde projecten. Dat is cruciaal, erkent Gerard Govers, vicerector Duurzaamheidsbeleid aan de KU Leuven, want zonder verschuiving van de financiering lukt de omslag naar een duurzaam systeem niet. Als banken en fondsen het voorbeeld van de EIB volgen, versterkt dat het signaal dat er geen toekomst meer is voor fossiele energie²².

Als banken en fondsen het voorbeeld van de EIB volgen, versterkt dat het signaal dat er geen toekomst meer is voor fossiele energie.

Belgische maatregelen

Het regeerakkoord van de Belgische regering wil de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij hervormen. Naar het voorbeeld van de EIB zal ze zich volledig terugtrekken uit bedrijven, die intensief broeikasgas uitstoten en zich niet actief inzetten in de energietransitie. Al volgt de termijn van 2030 hiervoor nog niet het goede voorbeeld van de EIB.

De regering zal de mogelijkheid onderzoeken om engagementen van pensioenfondsen en verzekeraars inzake hun beleggingsbeleid in de tweede pijler aan te moedigen. Dit omvat desinvesteringen in sectoren die schadelijk zijn voor het milieu en de gezondheid, met inbegrip van fossiele brandstoffen, en investeringen in de energietransitie van onze economie. De grootouders willen dit ondersteunen.

De regering heeft 750 miljoen euro klaar voor een Transformatiefonds, 500 miljoen euro in 2021 en 250 miljoen euro in 2022. De federale regering nodigt de regionale publieke investeringsmaatschappijen uit en gaat ook op zoek naar private institutionele investeerders om de omvang van dat fonds te verdubbelen²³. Een goede selectie en aansturing van de

---

²¹ EIB (2020). *EIB Group Climate Bank Roadmap 2021-2025*. November 2020.

²² Tobe Steel en Kris Van Haver (2019). *Europa brengt miljardenbazoeka in stelling voor klimaat*, De Tijd, 15 november 2019.

²³ Pieter Dujardin en Michael Sephiha (2020). *Regering heeft potje van 750 miljoen klaar voor bedrijven*. De Tijd, 9 november 2020.

projecten biedt kansen om te investeren in duurzame projecten en een fiscale stimulans kan maken dat particulieren bijdragen met risicodragende middelen.

Duurzame financiering in de praktijk

Christine Lagarde vergelijkt de groene financieringen vandaag met een jungle: er zijn zoveel soorten beoordelingen en criteria (ratings and rankings) dat men door het bos de bomen niet meer ziet. Ook in België is er zo'n label, Towards Sustainability, met minimale duurzaamheidsvereisten. Met name op het vlak van spaarrekeningen is het aanbod wel zeer beperkt. We willen ook hier een aantal verbeteringen voorstellen. Voor investeerders en zeker voor de gewone burger is dit alles een ondoorzichtig (mijnen)veld. Wetgevers en regulatoren hebben hier nog een grote rol te spelen.

Een belangrijke stap is gezet met een Europese wet²⁴ die heeft vastgelegd dat beleggingen die zich duurzaam noemen een positieve bijdrage moeten leveren aan minstens 1 van de 6 essentiële milieudoelen, namelijk (1) verzachting van en (2) adaptatie aan de klimaatveranderingen, (3) water en maritieme hulpbronnen, (4) circulaire economie, (5) verontreiniging en (6) biodiversiteit en ecosystemen. En dat ze geen afbreuk mogen doen aan de 5 andere. De Europese Commissie is momenteel met een oefening bezig om deze wet te vertalen in duidelijke duurzaamheidscriteria, en heeft haar voorstel voor de klimaatdoelen op 20 november 2020 gepubliceerd. De andere doelen volgen.

Er bestaat helaas nog geen door de overheid opgelegde methode waarmee financiële instellingen op een duidelijke en gedeelde manier transparantie moeten geven over hun kredieten en hun engagement voor het Akkoord van Parijs²⁵. We zien voorstellen van de

Carbon accounting methodologie en scorecards, de Science Based Targets, de portfolio temperature score of de PACTA-methodologie.

Financiële instellingen die hier nu al aan werken vinden we in het Partnership for Carbon Accounting Financials, de Global Alliance for Banking on Values, de Net zero Asset Owners Alliance, de Katowice Banks, de Collective Commitment to Climate Action groep of de

Belgian Alliance for Climate Action. De centrale banken hebben zich met het oog op het klimaat verenigd in het Network for Greening the Financial Sector.

Er bestaat helaas nog geen door de overheid opgelegde methode waarmee financiële instellingen op een duidelijke manier transparantie moeten geven over hun engagement voor het Akkoord van Parijs.

Naar aanleiding van de vijfde verjaardag van het Akkoord van Parijs hebben meerdere van deze coalities, waarbinnen publieke en private financiële instellingen mobiliseren voor klimaatactie, zich verenigd in het Finance Coalition Coordination Mechanism (FCCM) om hun inspanningen in 2021 te coördineren met het voorzitterschap van de COP26 en de UNFCCC

---

²⁴ Europese Unie (2020). VERORDENING (EU) 2020/852 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 18 juni 2020 betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen en tot wijziging van Verordening (EU) 2019/2. Publicatieblad van de Europese Unie

²⁵ Deze conclusie vinden we ook in het rapport van de Franse toezichthouder, zie ACPR, AMF (2020). *Les engagements climatiques des institutions financières françaises*. Rapport commun ACPR-AMF, 18 december 2020.

Race to Zero campagne en zo een groter engagement van de financiële sector te verzekeren. Dat is ook de vraag van Grootouders voor het Klimaat in onze acties voor duurzame financiën.

38 banken waaronder Triodos, KBC, ING en BNP Paribas zijn in 2019 toegetreden tot de Collective Commitment to Climate Action²⁶. De ondertekenende banken verplichten zich ertoe om:

- concrete acties te ondernemen m.b.t. de vermindering van hun kredieten aan koolstofintensieve en klimaatgevoelige sectoren;
- het 1,5°C-streefdoel om te zetten in concrete doelstellingen per sector gebaseerd op wetenschappelijke scenario's tegen eind 2022;
- de economische transitie te stimuleren via hun klantrelaties, producten en diensten en zo de vergroening van onze economie en samenleving een boost te geven; en daarover ook regelmatig en transparant te rapporteren.

De interesse van de Belgen voor duurzaam beleggen blijft ook groeien. Eén Belg op drie wil dat zijn beleggingen de strijd tegen de opwarming ondersteunen. 41% vindt dat de banken hun verantwoordelijkheid moeten nemen in de kredieten die ze geven en 71% wil regelmatig weten hoe zijn beleggingen bijdragen tot een meer duurzame wereld²⁷. Daarom is het nodig dat de banken voortaan de ontvangen deposito's maximaal inzetten voor duurzame kredietverlening.

---

²⁶ UNEP Finance Initiative (2020). *Collective Commitment to Climate Action. Year One Review*. Geneva, December 2020.

²⁷ ING (2020). *ING beleggersbarometer*. 13 december 2020.

4 De campagne “Onze spaarcenten voor hun toekomst”

Als Grootouders voor het Klimaat willen wij dat het geld dat we in de loop van ons leven opzij gelegd hebben, geïnvesteerd wordt in een hoopvolle toekomst. Dus in bedrijven en activiteiten, die een substantiële bijdrage leveren aan de noodzakelijke groene en rechtvaardige transitie. Zelf kunnen we het voorbeeld geven door te investeren in het energiezuiniger maken van onze woning. De Grootouders voor het Klimaat werken ook daar aan concrete actie. Nu de nood extreem hoog is, willen wij als senioren een bijdrage leveren

Nu de nood extreem hoog is, willen wij als senioren een bijdrage leveren om van duurzaam sparen, beleggen, krediet verlenen en investeren het nieuwe normaal te maken.

om van duurzaam sparen, beleggen, krediet verlenen en investeren het nieuwe normaal te maken.

Wij spreken de financiële sector aan vanuit de vaststelling dat een groene transitie veel geld zal kosten en dat de inzet van de bank-, verzekerings- en fondsensector nodig zal zijn.

Daarnaast willen wij onze leeftijdsgenoten warm maken voor de eis dat het geld dat wij gedurende ons hele leven netjes opzij gezet hebben, op een duurzame wijze moet worden gebruikt in het belang van onze kleinkinderen. Uiteindelijk zijn zij voor ons de belangrijkste focus!

Wij willen ons hier zeer expliciet richten naar banken, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen, omdat blijkt dat zij nog altijd onze miljarden investeren in olie-, gas- en steenkoolbedrijven. Dit is op ecologisch vlak niet meer te verantwoorden, maar ook op economisch vlak vormt dit een risico, vermits bedrijven met fossiele brandstofreserves in waarde zullen dalen ten gevolge van de energietransitie en dus fors verlies zullen lijden op de aandelenmarkt.

We willen ons ook richten tot de overheid. Onze Belgische regering schrijft zich in haar regeerakkoord volledig in in de klimaatambities van het Akkoord van Parijs en in de Europese Green Deal, in samenwerking met de deelstaten. Ze vraagt pensioenfondsen en verzekeraars om engagementen voor desinvesteringen in sectoren die schadelijk zijn voor het milieu en de gezondheid, met inbegrip van fossiele brandstoffen en om investeringen in de energietransitie. We vragen de regering om dit nu uit te voeren en in de eigen investeringen dezelfde principes transparant toe te passen. Wij spreken ook de Vlaamse en andere gewestregeringen aan, want zij staan in belangrijke mate, met veel geld en hefboomen, in voor de investeringsstroom en de opvolging ervan.

Wij spreken onze ambassadeurs aan en de organisaties waarmee we samenwerken binnen de Bond Beter Leefmilieu en de Klimaatcoalitie voor gezamenlijke initiatieven ter ondersteuning van deze campagne.

De specifieke acties die zullen worden opgezet in het kader van deze campagne, zullen in de komende tijd worden uitgewerkt binnen de Grootouders voor het Klimaat. De infokanalen van de Grootouders voor het Klimaat (nieuwsbrief, website, facebookpagina, enzovoort)

zullen hierover tijdig berichten. De centrale aandachtspunten en doelstellingen van deze campagne worden hieronder toegelicht.

Vragen aan de financiële instellingen

1. Aan de financiële instellingen wordt gevraagd dat ze hun kaarten open en bloot op tafel leggen en duidelijk maken aan de samenleving en de overheid welke soort activiteiten zij momenteel en in de toekomst zullen financieren en in welke mate deze in overeenstemming zijn met het Akkoord van Parijs en in welke mate zij bijdragen tot een transitie naar ecologische en sociale duurzaamheid.
2. Wij vragen de financiële instellingen om hun klanten er actief toe aan te zetten om hun voorkeur voor de duurzame inzet van spaargelden en beleggingen aan hen kenbaar te maken en daarnaar te handelen (bevoordelen en uitsluiten) bij hun kredietverlening en investeringen. Het gebruik van de fondsen moet in overeenstemming zijn met het Akkoord van Parijs. Dat kunnen ze aantonen door te zorgen voor volledige transparantie op basis van een extern gevalideerd duurzaamheidslabel of een andere degelijke kwalificatie.
3. Van de financiële instellingen wordt verwacht dat ze jaarlijks verslag uitbrengen over hun krediet- en investeringsbeleid en hun opleidingen in duurzame financiën en daarin aantonen hoe zij hun tijdspad op vlak van groene investeringen hebben gerealiseerd. Ditzelfde geldt voor de individuele producten die zij aanbieden onder een duurzaamheidslabel.
4. Wij vragen aan de financiële instellingen dat ze zorgen voor een sterker Towards Sustainability Label. Belangrijke vereisten om fondsen of beleggingsverzekeringen echt 'duurzaam' te kunnen noemen:
  - transparantie als centraal aandachtspunt;
  - integratie van sociale, milieu- en bestuurscomponenten;
  - uitsluiten van schadelijke en uitbuitende activiteiten zoals fossiele brandstoffen, tabak en wapens;
  - klassen van duurzaamheid invoeren: van uitsluiting tot impact investing;
  - aantonen van de 'globale carbon footprint' en de 'klimaat impact' van producten en diensten;
  - onafhankelijke toetsing (overheid of auditor).
5. Aan de financiële instellingen wordt gevraagd dat ze zorgen voor een gedegen opleiding voor alle medewerkers over het Akkoord van Parijs, de Taxonomieverordening en duurzame financiën.

Vragen aan de overheid en de publieke investeringsmaatschappijen

1. Wij vragen om de uitwerking en wettelijke verankering van een duidelijke set van criteria waaraan duurzame investeringen en beleggingen moeten voldoen. Uiteraard is wie beter doet altijd welkom.

2. Wij vragen de federale overheid een bindend tijdspad vast te leggen waarbinnen financiële instellingen, inclusief de publieke investeringsmaatschappijen, worden verplicht hun investeringen en beleggingen te heroriënteren op basis van duurzaamheidscriteria met 2030 als belangrijke richtdatum. Dit moet resulteren in een sterke verhoging van de broodnodige klimaatinvesteringen.
3. Wij vragen dat de federale overheid een financiële stimulans uitwerkt voor particulieren die bijdragen met risicodragende middelen.
4. Wij vragen aan de Nationale Bank om, bij de screening van kandidaten voor bestuurs- en directiefuncties van financiële instellingen die onder haar toezicht vallen, te screenen op de kennis en de erkenning van de klimaatproblematiek, op het actief aanvaarden van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de financiële instellingen inzake verduurzaming van de samenleving en op ethische grondhouding bij het uitoefenen van hun functie.

Een verdere uitwerking van de “bankierseed” kan daarvan een uitdrukking zijn. De bankierseed heeft op dit ogenblik vooral te maken met de deontologische en iets minder met de maatschappelijke verantwoordelijkheid van bankmedewerkers.

Acties naar onze leeftijdsgenoten

1. Wij willen onze leeftijdsgenoten sensibiliseren voor de urgentie van de klimaatcrisis, het belang van het beperken van de temperatuursstijging tot 1,5° in overeenstemming met het Akkoord van Parijs en hen duidelijk maken dat banken, verzekeringsmaatschappijen, pensioen- en beleggingsfondsen en vermogensbeheerders een belangrijke rol spelen bij het oplossen van het klimaatprobleem door onze centen duurzamer te investeren.
2. Wij roepen onze leeftijdsgenoten op om met hun bank, verzekeraar en/of pensioenfonds een open dialoog aan te gaan en openbaarheid te vragen over wat ze met onze centen doen. De Grootouders voor het Klimaat maken een open brief op die daarvoor kan gebruikt worden.
3. Wij roepen onze leeftijdsgenoten op om met hun kinderen en kleinkinderen een open dialoog aan te gaan over de duurzaamheid van hun vermogen.
4. Wij roepen onze leeftijdsgenoten op om hun banken onder druk te zetten om hun investeringsbeleid te heroriënteren naar een duurzame toekomst en indien ze dit niet doen, een andere financiële instelling te kiezen en hun geld elders te plaatsen.

Positieve voorbeelden

Bij de acties is het ook nuttig om positieve voorbeelden in de kijker te stellen. Zo schreef de Universiteit van Gent een eigen kader uit voor haar beleggingsportefeuille, waarbij beleggingen in fossiele energiebedrijven en bedrijven met een hoge CO²-voetafdruk worden uitgesloten en juist wel geïnvesteerd wordt in bedrijven die actief zijn in de sectoren van de

hernieuwbare energie en de circulaire economie. Het gaat om een uitgebreide set van uitsluitings- en insluitingscriteria.

De Stad Gent heeft een reeks duurzame criteria vastgelegd binnen het beleggingskader voor haar eigen pensioenfondsen, waarbij klimaatvriendelijke duurzaamheid als insluitingscriterium geldt en onder meer fossiele energiebedrijven als uitsluitingscriterium geldt. Het geselecteerde fonds laat wel nog steeds 10% beleggingen in steenkool toe en kleinere percentages in wapens en tabak.